

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GÖRSEL SANATLAR DERSİ TUTUMLARI VE SANATI YANSITMA BİÇİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ¹

Rifat SERİN

Öğretmen. Milli Eğitim Bakanlığı, rifatserin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0626-1848

Selma TAŞKESEN

Doç. Dr. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, selma.taşkesen@erzincan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9072-8411

Serin, Rifat ve Taşkesen, Selma. "Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersi Tutumları ve Sanatı Yansıtma Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". Sanat Eğitimi Dergisi, 9/2 (2021 Güz): s. 140–152. doi: 10.7816/sed-09-02-05

ÖZ

Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine olan tutumları, sanat ile ilgili görüşleri ve sanatı yansıtma biçimlerinin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın amacı oluşturulurken ortaokul öğrencilerinin sanata bakış açılarının oluşturdukları ürünlere yansıtıp yansımadığını ve görsel sanatlar dersi ile ilgili görüşlerinin tespit edilmesi düşüncesi ile planlanmıştır. Çalışma grubu Doğu Anadolu Bölgesinde orta ölçekli bir Ortaokulda 8. Sınıf seviyesindeki 39 (22 erkek/17 kız) öğrenciden oluşmuştur. Öğrenciler ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiştir. Araştırmanın deseni karma yöntem araştırma desenlerinden yakınsayan paralel desen olarak belirlenmiştir. Verilerin analizinden nitel, nicel çözümlene yapılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak "Görsel Sanatlar Dersi Tutum Ölçeği", "Resim değerlendirme formu (rubrik)" ve "Yarı yapılandırılmış görüşme formu" kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde SPSS 22.00 programı kullanılmış, nitel verilerin analizinde ise betimsel analizden faydalanılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin Görsel sanatlar dersine yönelik tutumları ve sanatı yansıtma biçimleri puanları incelendiğinde Görsel Sanatlar Dersi Tutum Ölçeğinden aldıkları puanın iyi düzeyde olduğu çizim puanlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu iki puan türü karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre görsel sanatlar dersine ilişkin tutum düzeyleri ve çizim puanlarından aldıkları puan ortalamalarında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğrencilerin sanat ve görsel sanatlar dersi ile ilgili görüşleri ise duygu aktarımı, üretkenlik, görsel anlatım ve yaratıcılık gibi kelimeler ile nitelendirdikleri ve sanat yoluyla duygularını daha rahat anlattıkları, kendilerini özgürce ifade ettikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Çalışmanın sonucunda ortaokul öğrencilerinin sanata karşı farkındalıklarının arttığı ve oluşturdukları ürünler ile özgün eser ortaya koyma becerilerinin ortaya çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Görsel sanatlar, sanat, sanat eğitimi, tutum

Makale Bilgisi:

Geliş: 16 Ağustos 2021

Düzeltilme: 14 Ekim 2021

Kabul: 29 Ekim 2021

© 2021 sed. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

¹Bu makalenin bir kısmı ART&DESIGN- 2021'de sözlü bildir olarak sunulmuştur.

Giriş

Bireyin çevresi ile etkileşimi çevresine olan tutumunu belirler, insanın çevresinde oluşan ve gelişen her türlü olayı anlamlandırma biçimleri de tutumlarına bağlı olarak duyuşsal, bilişsel ve davranışsal özellikler içerir. Özden (2013) Tutumun, bireyin çevresinde gerçekleşen olaylara karşı olumlu veya olumsuz duygularını gösterdiğini ve üç boyutunun bulunduğunu, ifade ederek bunlardan birincisinin bilginin alınması, işlenmesi, yorumlanması ve kullanılması gibi zihinsel işlemleri içeren bilişsel boyut olduğunu, bir diğerinin beden gücü ile yapılan faaliyetleri kapsayan davranışsal boyut olduğunu ve sonuncu olarak, tutumlar, inançlar, tercihler, değerler, ahlaki kurallar, istek ve arzular ile güdüleri içine alan duyuşsal boyut olduğunu açıklamıştır. .

“Tutum bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilimdir” (Küçükkaragöz,1992). Çevredeki her şey olduğu gibi eğitim-öğretim etkinliklerine de bir tutum oluşturulur. Öğrencilerin yaşadığı çevre, aile yapısı, cinsiyet farkı, okulun fiziksel koşulları, sınıfın yapısı, öğrencinin ruhsal yapısı, öğretmenin öğrenciler üzerindeki etkisi gibi birçok neden öğrencilerin derslerine olan tutumunu etkilemektedir. Bu konuda Çelenk (2003) ailenin sahip olduğu özelliklerin, öğrencinin okula ilişkin tutumunda ve okul başarısında önemli çevre faktörünü oluşturduğunu ifade etmiştir. Kocaman (2009) okulun fiziksel yetersizliği, sınıfların kalabalık olması, hijyenik olmaması, ders araç gereçleri ve teknolojik donanımın eksik olması, aşırı disiplinli olması öğrencilerin okula olan ilgini azalttığını ve başarılarının düşmesine sebep olduğuna dikkat çekmiştir. Eğitim ve öğretimin bir bütün olduğu düşünüldüğünde öğrencinin sahip olduğu bütün değişkenlerin, okuluna ve derslerine karşı tutumlarını da etkilediğini söylemek mümkündür.

Eğitim öğretim sisteminin bir parçası olan görsel sanatlar dersi de eğitim sistemi içerisinde önemli yer tutar. Öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilgilerini yönlendirebilmek için onların ilk önce görsel sanatlara karşı olumlu mu yoksa olumsuz mu tutum beslediğini belirlemek gerekir. Öğrencilerin bireysel farklılıklara bağlı olarak tutumları da farklılaşabilmektedir. Farklılaşma o anki psikolojik yapılarına göre değişiklik göstereceği için diğer derslere olduğu gibi görsel sanatlar dersine olan tutumlarını da etkilemektedir. Kişilerin beğenileri, ilgileri, tutumları ve sanatı anlamlandırmaları büyük oranda etkileşim halindedir. İnsan çevresinden etkilenen bir varlık olduğu için ister istemez sanatın duyarlı tarafıyla karşı karşıya kalır. Sanat eğitimi de bu noktada devreye girer. “Çağdaş sanat eğitimi, temelde sanatsal etkinlikler yoluyla bireylerin ve toplumun içinde yaşadıkları çevreye duyarlı olmasını sağlamaya, çevresi ile yararlı bir etkileşim içine girebilmesine, estetik ihtiyaçlarını karşılamaya, ürün ortaya koyabilme ve yorumlama güdülerini doyurmaya, yaşantılarını daha anlamlı hale getirebilmelerine imkan vermeye yönelik düşüncededir”(Buyurgan ve Buyurgan, 2012,9).

Sanat eğitimi sayesinde, insanların dış dünya ile olan temaslarının daha anlamlı ve daha yaratıcı bir bakış açısıyla gerçekleştiği görülmektedir. Sanat eğitimi bireylere günlük yaşantılarında; insan ilişkileri, olaylara farklı açılardan bakma, yaptıkları işlerde hayal güçlerini kullanma gibi katkılar sağlar. Bundan dolayı sanat eğitimi çok daha ilerilere bir boyuta taşıyarak yalnızca eğitim çerçevesindeki önemi ile sınırlamak doğru bir yaklaşım olarak kabul edilemez. Konu ile ilgili Tütüncü (2006) Çocuğun duygusunu, düşüncesinin, izlenimlerinin, yeteneklerinin ve yaratıcı gücünün ancak sanat eğitimi ile ortaya çıkabileceğini ve bu yüzden gelişmiş ülkelerde sanat eğitiminin zorunlu dersler arasında yer aldığını ifade ederek sanat eğitiminin bir toplumun gelişimi açısından önemli olduğuna değinmiştir. Çocukların görsel sanatlara karşı tutumlarını tek bir ölçütü sınırlandırıp yorumlamak doğru sonuçlara ulaştırmayabilir, çocuğun içinde bulunduğu ruhsal durum, yaşam şartları ve çevresi daha birçok etken bunda söz sahibi olabilir. Bunları göz önünde bulundurarak birçok açıdan değerlendirmek daha sağlıklı sonucu verecektir. Yavuzer (1998,14) Öğrencinin tutumunu belirlemek için resmin tek başına bir ölçek olarak kullanılmayacağını ancak bu amaçla kullanılan başka bir projektif ölçeğin, gözlem ya da çocukla görüşmenin bir tamamlayıcısı olabileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin derse olan ilgisini ya da görsel sanatlar dersine karşı tutumunun ne düzeyde olduğunu bilmek için çok yönlü araştırmaların yapılmasının önemli olduğu açıktır.

Öğrencilerin derse olan tutumlarının yanı sıra sanatın öğretilbilir olması açısından, çocuğun yaş grubu ve çizgisel gelişim evrelerinin de önemi büyüktür. Çocukların sanat eğitimine karşı olumlu tutum beslemeleri ve özgün bir biçimde kendilerini ifade edebilmeleri için çocuklara müdahale edilmemesi ve öğretim adına kısıtlanmamaları gerektiği konusunda farklı düşünceler bulunmaktadır. “Geleneksel görüşlerin bir kısmı, çocukların çizgilerini zihinsel kavramlarla açıklarken, bir kısmı da güdülere ve çizimin duyguları ifade eden yönüne ağırlık vermişlerdir”(Yavuzer,1998). Lowenfeld, ise sanatın içerisinde yaratıcılığı vurgulayarak kişilerin ifade yetilerinin daha önemli olduğunu öne sürmüştür. Lowenfeld, çocuğun çizgisel gelişim evrelerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Karalama Dönemi (2-4 Yaş)

2. Şema Öncesi Dönem (4-7 Yaş)
3. Şematik Dönem (7-9 Yaş)
4. Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9-12 Yaş)
5. Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 Yaş) (Artut, 2004,195).

Karalama Evresi çocuklarda kaba çizgilerle başlayan evre olarak tanımlanır. "Karalama dönemi dört yaşında ilk simgenin ortaya çıktığı zamana kadar sürer" (Kırıçoğlu, 2005,14). Bir diğer dönem şema öncesidir. Malchiodi, (2005)'e göre, Şema Öncesi Dönemde çocuk resim yapmaya, düşünme ve gerçek arasında bağlantı kurmaya başlar. Çizgilerin bu dönemde anlam kazanmaya başladığı görülmektedir. Çocuklar bu dönemde kendi şemalarında bir insan formu yapmaya çalışmaktadır. Şematik dönemde ise çocuklar, büyüdükçe insan ve çevresi ile ilgili fikir edinir. "İnsan figürü seçimlerinde belirli sembolleri kullanmaya başlar. Bedenin parçalarını kendi ilgisine göre betimler" (Yavuzer, 1998,57). "Bilişsel gelişimin etkisiyle, el göz koordinasyonunun gelişim süreci içinde görme duyusu da gelişmektedir." (Gürtuna, 2004,80). Gerçeklik Dönemindeki çocuklar, gerçeğe daha çok ilgi duyma ve alakadar olmaya başlarlar. Resimlerde cinsiyet farkı görülür. Gerçeklik basamağındaki çocuk, gözleme dayanan ölçütlerde figürler yapmaya başlar. "Bu dönemdeki çocuklar artık resimlerini başkalarına göstermekten hoşlanmazlar"(Ayaydın vd., 2009, 132-133). Doğalcılık dönemi 12-14 yaş olarak bilinir. Bu evrede gerçekliği çizimine yansıtma çabası içerisinde olan çocuk resimle ilgilenmeyi bırakır. Çocuklar bu dönemde gerçeği en iyi şekilde yansıtma çabası içerisinde olurlar. Sanatsal güzelliği yansıtma da önem verdikleri görülür. "Çocuk artık bu dönemde kendi tarzını bulma gayretindedir"(Buyurgan ve Buyurgan, 2012).

Her dönemin kendi içinde farklı özelliklerinin olduğu görülmekle beraber, çocukların yaş gruplarına göre sanatsal yaratım süreçlerine ilişkin farklı tutumlar benimsediği de bilinmektedir. Bu bağlamda öğrencinin derse karşı tutumunun önemi yadsınamaz bir gerçektir.

Çocukların kendi iç dünyasını yansıtan resimleri nesnel bir bakış açısıyla değerlendirme yetisine sahip olmak, çocukların çalışmalarını kullanan araştırmaların güvenilirliği için büyük önem arz etmektedir. Çünkü bu tarz çalışmalarda "resimlerin yorumlanmasında söz konusu olan öznellik ögesi neredeyse denetlenemez bir değişkene yol açmaktadır" (Yavuzer, 1998, 5). Öğrencilerin iç dünyalarını özgürce yansıtılabilmeleri, sanata olan tutumlarını ve sanatı yansıtılabilmeleri çocukların sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri açısından önemlidir.

Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine olan tutumları ve sanatı yansıtma becerilerinin ortaya koyulmasının hedeflendiği bu çalışmanın mevcut araştırmalar ile alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine olan tutumları, sanat ile ilgili görüşleri ve sanatı yansıtma biçimlerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır.

- 1) Öğrencilerin görsel sanatlar dersi tutum puanı ve çizim puanları hangi düzeydedir?
- 2) Öğrencilerin cinsiyete göre çizim ve tutum puanları arasında fark var mıdır?
- 3) Öğrencilerin anne ve baba eğitimlerine göre çizim ve tutum puanları arasında fark var mıdır?
- 4) Öğrencilerin sanat ile ilgili görüşleri nelerdir?

Yöntem

8.sınıf öğrencilerinin Doğalcılık dönemi (12-14 yaş) görsel sanatlar dersine olan tutumlarını ve sanatı yansıtma biçimlerini belirlemek için planlanan bu çalışmada nitel ve nicel yöntemin birlikte kullanıldığı karma yöntem deseni benimsenmiştir. "Karma araştırma; tek bir çalışmanın ya da çalışmalar içerisindeki nitel ve nicel araştırma verilerinin toplanmasını, analiz edilmesini ve yorumlanmasını içermektedir" (Leech ve Onwuegbuzie, 2009,266). Nitel, nicel karma araştırma deseninin birlikte kullanıldığı çalışma karma yöntem araştırma desenlerinden yakınsayan paralel desen yaklaşımıyla yürütülmüştür. Creswell ve Plano Clark'a (2015) göre, yakınsayan paralel desende nitel ve nicel veriler paralel bir şekilde toplanır, ayrı ayrı analiz edilir ve elde edilen sonuçlar birlikte yorumlanır. Nitel ve nicel karma deseninin birlikte kullanıldığı çalışmanın nitel kısımlarında betimsel analizden faydalanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Doğu Anadolu bölgesinde orta ölçekli bir ortaokulda öğrenim gören ve ölçüt örnekleme yoluyla seçilen 12 -14 yaş arasındaki toplam 39 (22 erkek/ 17 kız) 8. Sınıf öğrencisi oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Ortaokul öğrencilerinin Görsel Sanatlar dersine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacı ile Demirel (2011) tarafından geliştirilmiş olan ve iki bölümden oluşa Görsel Sanatlar Dersi Tutum Ölçeği (GSDTÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin birinci bölümünde öğrenciye yönelik demografik bilgileri yer almaktadır. İkinci bölüm ise; Görsel Sanatlar dersine yönelik 24 maddelik tutum ölçeğinden oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert şeklindedir. Katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevaplar 1 Kesinlikle katılmıyorum, 2 Katılmıyorum, 3 Kararsızım, 4 Katılıyorum, 5 Tamamen katılıyorum olacak şekilde puanlandırılmıştır. Bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 120 dir. Ölçekten alınan yüksek puan öğrencinin görsel sanatlar dersine karşı olan tutumunun yüksek olduğunu, puanın düşmesi durumunda görsel sanatlar dersine karşı tutum puanının düşük olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha Katsayısı .84 olarak tespit edilmiştir.

Diğer bir veri toplama aracı olarak; öğrencilerin sanata olan bakış açılarını öğrenmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulma aşamasında öğrencilerden sanat hakkındaki düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Toplanan yazılardan anahtar kelimeler çıkarılmış ve bu anahtar kelimelerden soru havuzu oluşturulmuştur. Uzman görüşü alınarak sorular elenmiş ve "Sanat nedir?", "Sanat sizin için ne ifade ediyor?" ve "Görsel Sanatlar dersi sizin için ne ifade ediyor?" sorularında karar kılınmıştır.

Diğer bir veri toplama aracı olarak öğrencilerin yaptığı resimleri değerlendirmek amacıyla araştırmacılar tarafından uzman görüşüne başvurularak buldukları dönem özelliklerine göre 20 maddeden oluşan resim değerlendirme formu oluşturulmuş ve yapılan resimlerin değerlendirilmesi için bu form kullanılmıştır. Veri toplama aracının güvenilirliği değerlendirmeciler arasındaki korelasyonla sağlanmıştır. Çizimler üç alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerin Görsel Sanatlar Dersine ilişkin tutumlarını (GSDTÖ) ve Sanatı Yansıtma Biçimlerine ilişkin çizim puanlarını (SYBÇP) tespit etmek için SPSS 22.00 programı kullanılmıştır. Öğrencilerin (GSDTÖ) ve Çizim puanları için betimsel istatistik, cinsiyet değişkenine göre farkı bulmak için T testi, öğrencilerinin anne ve baba eğitim düzeylerine göre görsel sanatlar dersi tutum ölçeğinden aldıkları puanları ve sanatı yansıtma biçimlerini değerlendirmek için Anova testi ve öğrencilerin çizimlerini değerlendiren değerlendirmeciler arasındaki korelasyonu test etmek ve öğrencilerinin tutum ile sanatı yansıtma çizim puanları arasındaki korelasyonu ölçmek için Pearson korelasyon testinden faydalanılmıştır. Öğrencilerin yarı yapılandırılmış görüşme formuna ilişkin cevapları ise betimsel analiz ile çözümlenmiştir.

İşlem Süreci

Çalışma Doğu Anadolu Bölgesi'nde sosyo-ekonomik düzeyi orta ölçekli bir ortaokulda uygulanmıştır. Çalışma ölçüt örneklem yöntemiyle seçilen ortaokul 8.sınıf öğrencilerinden 39 katılımcıyla yürütülmek üzere planlanmıştır. Çalışmanın temelinde Milli Eğitim'in Görsel sanatlar dersi öğrenme alanlarından Sanat Eleştirisi ve Estetik başlığı kazanımlarından olan "Sanatın tanımlamasını yapar." kazanımı yer almaktadır. Uygulama çalışması için gerekli düzenlemeler ve motivasyonu arttıracak koşullar sağlanmıştır. Çalışmanın ilk basamağı olarak Görsel Sanatlar Dersi Tutum Ölçeği (GSDTÖ) uygulanmıştır. Daha sonra ortaokul 8. Sınıf görsel sanatlar dersi müfredatında bulunan konulardan olan, "Sanatın tanımlamasını yapar." kazanımı kapsamında, Sanatın farklı zaman dilimlerindeki tanımlarının, türlerinin ve değişiminin tartışılması sağlanır."(MEB, 2018) Bu başlık altında sanatın farklı zaman dilimlerindeki tanımları, türleri ve değişiminin neden farklı dönem ve zamanlarda farklılık gösterdiğinin, sanat kişisel fikirleri, değer yargısını, sanatı tanımlarken katılımcıların becerilerini kullanabilmelerini sağlamak amacıyla 8.Sınıf yıllık planına dahil edilen ve ulaşılmaya hedeflenen kazanımlar rehberliğinde, "Sanat nedir? Sanat sizin için ne ifade ediyor? Görsel Sanatlar dersi sizin için ne ifade ediyor?" sorularından oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Son olarak öğrencilere sanat sizin için ne ifade ediyor? Resimleyiniz denilerek onlardan uygulamalı resim yapmaları istenmiştir.

Bulgular

Öğrencilerin görsel sanatlar dersi tutum puanı ve çizim puanları hangi düzeydedir ?

Ortaokul Öğrencilerinin Görsel sanatlar dersine yönelik tutumları ve Sanatı Yansıtma Biçimleri Puan Ortalamaları betimsel analiz sonuçları tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 1. Ortaokul Öğrencilerinin Görsel sanatlar dersine yönelik tutumları ve Sanatı Yansıtma Biçimleri Puan Ortalamalarına İlişkin

Betimsel İstatistikler		
Ölçek	N	Ortalama
GSĐTÖ	39	99,25
SYBP	39	68,23

Tablo 1' de 39 ortaokul öğrencisinin ortalama tutum puanları ve çizim puanları verilmiştir. Tutum ölçeğinden alınabilecek en yüksek puanın 120 olduğu düşünüldüğünde 99,25 puan ortalamasının ölçekten alınabilecek ortalama puan üstüne çıkması sebebiyle, iyi sayılabilecek düzeyde olduğu söylenebilir. Bu ayrıca ortaokul öğrencilerinin Sanatı yansıtma biçimleri çizim puanlarından alınabilecek en yüksek puanın 100 olduğu düşünüldüğünde 68,23 puan ortalamasının yine aynı şekilde ölçekten alınabilecek ortalama puanı geçmesi sebebiyle beklenen düzeyde değilse bile iyi sayılabilecek düzeyde olduğu söylenebilir. Görsel sanatlar dersi tutumu ile sanatı yansıtma biçimleri puanları arasında ilişkiyi rastlanmamıştır.

Öğrencilerin cinsiyete göre Çizim ve tutum puanları arasında fark var mıdır?

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeyleri farkına ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları tablo 2'te gösterilmiştir.

Tablo 2. Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Puanları ortalamalarına ilişkin bağımsız örneklem t- testine ilişkin bulgular

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
GSĐTÖ	Kadın	17	100	12,05	37	,346	.731
	Erkek	22	98	11,58			

Tablo 3'te Ortaokul öğrencilerinin cinsiyete göre görsel sanatlar dersine ilişkin tutum düzeylerini gösteren Bağımsız Örneklem t Testi bulgularının aritmetik ortalamaları incelendiğinde, kadınlarda $\bar{X} = 100$ erkeklerden $\bar{X} = 98$ puan ortalaması bulunmaktadır. Standart sapma puanlarına bakıldığında, erkeklerin $S=11,58$ değeriyle kadınlardan daha homojen bir dağılım gösterdiği görülmekte. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre görsel sanatlar dersine ilişkin tutum düzeyleri farkın saptanması amacıyla hesaplanan Bağımsız Örneklem t testine göre, $[t_{(100)}=.346, p>.05]$ anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyete göre sanatı yansıtma biçimleri puan ortalamaları farkına ilişkin bağımsız örneklem t Testi sonuçları tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyetlerine göre Sanatı Yansıtma Biçimleri Çizim puan ortalamalarına ilişkin bağımsız örneklem t- testine ilişkin bulgular

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p	
SYBÇP	Kadın	17	69,25	9,19	37	,700	.488
	Erkek	22	67,45	6,87			

Tablo 2'de ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sanatı yansıtma biçimlerinden aldıkları puan ortalamaları farkını gösteren bağımsız örneklem t testi sonuçlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde, kadınlarda $\bar{X} = 69,25$ erkeklerden $\bar{X} = 67,45$ puan ortalaması bulunmaktadır. Standart sapma puanlarına bakıldığında, erkeklerin $S=6,87$ değeriyle kadınlardan daha homojen bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sanatı yansıtma biçimlerinden aldıkları puan ortalamaları farkının saptanması amacıyla hesaplanan Bağımsız Örneklem T Testine göre, $[t_{(69)}=.700, p>.05]$ anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Öğrencilerin anne ve baba eğitimlerine göre çizim ve tutum puanları arasında fark var mıdır?

Ortaokul öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeyleri ve sanatı yansıtma biçimleri ortalama puan farklarına ilişkin bulgular tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ortaokul Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri ve Sanatı Yansıtma Biçimleri Puan Ortalamaları Farkına İlişkin ANOVA Testine İlişkin Bulgular

			Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Anne Eğitim Düzeyine	GSDT	G. Arası	706,219	3	235,406	1,849	,156
		Gruplar İçi	4455,217	35	127,292		
		Toplam	5161,436	38			
Anne Eğitim Düzeyine	SYBÇP	G. Arası	28,315	3	9,438	,141	,935
		Gruplar İçi	2349,452	35	67,127		
		Toplam	2377,766	38			

Tablo 4'da Ortaokul öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre, görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeyleri ve sanatı yansıtma biçimleri puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Ortaokul öğrencilerinin baba eğitim düzeylerine göre görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeyleri ve sanatı yansıtma biçimleri puan ortalamaları farkına ilişkin Anova testi bulgular tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Ortaokul Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutum Düzeyleri ve Sanatı Yansıtma Biçimleri Puan Ortalamaları Farkına İlişkin Anova Testine İlişkin Bulgular

			Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Baba Eğitim Düzeyine	GSDT	G. Arası	430,124	4	107,531	,773	,551
		Gruplar İçi	4731,312	34	139,156		
		Toplam	5161,436	38			
Baba Eğitim Düzeyine	SYBÇP	G. Arası	184,727	4	46,182	,716	,587
		Gruplar İçi	2193,039	34	64,501		
		Toplam	2377,766	38			

Tablo 5'de Ortaokul öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre, görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeyleri ve sanatı yansıtma biçimleri puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin sanat ile ilgili görüşleri nelerdir?

Ortaokul öğrencilerin sanat ile ilgili görüşlerinin tespit edilmesi amacıyla sorulan sorulara ilişkin cevapların analizleri 6, 7, 8. tablolarda gösterilmiştir.

Ortaokul öğrencilerin "Sanat nedir?" sorusuna ilişkin verdikleri cevapların frekans ve yüzdelere ilişkin bulgular tablo 6'da gösterilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde ortaokul öğrencilerine sorulan *Sanat nedir? sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde* 39 katılımcıdan 23(%58,97) kişi "*duygu aktarımı*", 4(%10,25) kişi "*ilk ürün*", 3 (%7,69) kişi "*üretkenlik*", 3 (%7,69) kişi "*evrensel*", 3(%7,69) kişi "*görsel anlatım*", 2(%5,12) kişi "*bakış açısı*", 1(%2,56) kişi "*ressam*" cevapları elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda *Sanat nedir? sorusuna verilen cevaplara* bakıldığında duygu aktarımı cevabı genel itibariyle yoğun verilen cevap olmuştur.

Öğrencilerin ayrıntılı cevapları şu şekildedir:

"Yaptığım resimlerde duygularımı, düşüncelerimi daha rahat ifade edebiliyorum buda bana özgür bir yaşam, sınırsız olanak veriyor, istediğim her şeyi kağıt üzerinde yapmamı sağlayarak adeta kendi dünyamın imparatoru olmamı sağlıyor. (Ö53, 13-14 yaş)."

"İnsan oğlunun bir durum veya olay karşısında daha objektif kararlar almasını sağlar buda hayatı boyunca karşılaşıacağı olaylar karşısında sanki daha önce aynı olayları yaşamışçasına bir tabloya bakar gibi ileride neler olacağını nasıl sürprizlerin kendisini karşıladığını bilir ve ona göre adımlar atmamızı sağlar. Hayatımızı tablolaştırılmamızı sağlar (Ö92,13-14yaş)."

"Sanat insanların yaşamak isteyip de yaşayamadığı sevinçlerini, başarılarını, düşüncelerini, duygularını özgürce yaşama olanağı verir. Bunları hiçbir kurala bağlı kalmadan tek kuralın hayal gücünün olduğu bir dünyada yapabilmeyi sınırsızlığıdır sanat (Ö90, 13-14yaş)."

"Sanat hayatı belirleyen sınırlarını kendimizin çizdiği duygu düşüncelerimizi aktarabildiğimiz Her şeydir. Kimi zaman bir doğa kimi zaman bir nesne olarak karşımıza çıkar, sanat yaşama dair her şeyi kapsayabilir bir çocuğun gülüşünü, bir çiçeği ve bir damla suda saklıdır (Ö11,13-14yaş)."

Öğrencilerin genel görüşlerine bakıldığında duyguların daha rahat anlatıldığı kendilerini özgürce ifade ettikleri yönünde cümleler kurmuşlardır.

Tablo 6. Sanat nedir?

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde %
Sanat	Duygu aktarımı	23	58,97
	İlk ürün	4	10,25
	Üretkenlik	3	7,69
	Evrensel	3	7,69
	Görsel anlatım	3	7,69
	Bakış açısı	2	5,12
	Ressam	1	2,56
Toplam		39	% 100

Ortaokul öğrencilerin "Sanat sizin için ne ifade ediyor?" sorusuna verilen cevapların frekans ve yüzdeleri tablo 7' de gösterilmiştir.

Tablo 7. Sanat ne ifade ediyor?

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde %
İfade	Yaratıcılık	7	17,94
	Doğa	8	20,51
	Duygu aktarımı	10	25,64
	İfade etmek	9	23,07
	Evrensel dil	3	7,69
	Rönesans	1	2,56
	Renk	1	2,56
Toplam		39	% 100

Tablo 9 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin "Sanat sizin için ne ifade ediyor?" sorusuna verdikleri cevaplar 7(%17,94) kişi "yaratıcılık", 8(%20,51) kişi "doğa", 10 (%25,64) kişi "duygu aktarımı", 10 (%23,07) "ifade etmek", 3(%7,69) kişi "evrensel dil", 1(%2,56) kişi "rönesans, 1(%2,56) kişi "renk" cevaplarını vermişlerdir. Elde

edilen sonuçlar doğrultusunda *Sanat sizin için ne ifade ediyor?* sorusuna verilen cevaplara bakıldığında duygu aktarımı ve İfade etmek cevapları yoğun verilen cevaplar arasında olmuştur.

Öğrencilerin ayrıntılı cevapları şu şekildedir:

"Sanat zihnimde gerçekleştirdiğim birçok kavramın ve görselin hayal gücümle boyutlanması istediğim olguları istediğim biçimde yorumlayarak görsel boyutta anlamlandırarak ortaya koyduğumuz beynimizde kopan fırtınaların kağıt üzerinde silüet bulmasıdır(Ö92, 13-14 yaş)."

"Sanat büyük şeylerin de yıkılabileceğini, yok olabileceğini eski düzenin yerine yeni düzenin kurulabileceğini, var olanın yeni düzene ayak uydurmayan ne varsa koşullara uygun geliştirilebileceğini, koşullara hiç uymaması durumunda da yeni düzenin kurulacağını bu da sanatın bende devamlı yenilik devamlı ilerleme hissini uyandırmaktadır(Ö89, 13-14yaş)."

"Sanat insanların düşüncelerini en rahat anlatabildiği düşüncelerin özgürlüğe ulaştığı yerdir. Sanat anlık düşüncelerini aktarabildiğimiz o anki duygularımızı dışa vurmaktır(Ö89,13-14yaş)."

Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğu hayal güçlerini özgürce kullanabildikleri ve duygularını daha rahat aktara bildiklerini ifade etmişlerdir.

Ortaokul öğrencilerin "Görsel Sanatlar dersi sizin için ne ifade ediyor?" sorusuna verdikleri cevapların frekans ve yüzdeleri tablo 8' de gösterilmiştir.

Tablo 8. Görsel Sanatlar dersi sizin için ne ifade ediyor?

Tema	Alt Tema	Frekans	Yüzde %
	Hayal etmek	3	7,69
	Duygu aktarımı	15	38,46
	Özgür olmak	9	23,07
İfade	Tasarım	7	17,94
	Düşünce geliştirme	2	5,12
	Öğrenmek	3	7,69
Toplam		39	% 100

Tablo 8. incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin *Görsel Sanatlar dersi sizin için ne ifade ediyor?* sorusuna verilen cevaplarına bakıldığında; 3(%7,69) kişi "*hayal etmek*", 15(%38,46) kişi "*duygu aktarımı*", 9 (%23,07) kişi "*özgür olmak*", 7(%17,94) kişi "*tasarım*", 2(%5,12) kişi "*düşünce geliştirme*", 3(%7,69) kişi "*öğrenmek*" görüşleri elde edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda *Görsel Sanatlar dersi sizin için ne ifade ediyor?* sorusuna verilen cevaplara bakıldığında duygu aktarımı ve Özgür olmak cevapları yoğun verilen cevaplar arasında olmuştur. Öğrencilerin cevapları şu şekildedir:

"Sanat insana yeni bir bakış açısı getiren bir araç olmakla beraber insanın kendini ifade etmesine yarayan bir iletişim aracı. Bununla beraber kendimi hiç konuşmadan yaptığım tabloyla başkalarına aktardığım duygularımın herkeste farklı duygular uyandırarak duyguların kaynaşmasıyla oluşan zenginliktir(Ö63,13-14yaş)."

"Görsel sanatlar dersinde kişilerin kendilerini geliştirip ve daha fazla yeteneğe sahip olmak için bilinen bilinmeyen yönleriyle yeteneklerini keşfederek arkadaşlarımızla eğlenceli vakitler geçirip kendimizi ifade ettiğimiz yerdir. Görsel sanatlar dersi ile hayata pozitif bakış açısıyla en çaresiz koşullarda bile olaylara alternatif çözümlerle bakıp mutlu olmanın keyfini, sırrını öğreniyoruz (Ö6, 13-14yaş)."

"Görsel sanatlar dersi benim için güzel olan her şeydir. Yağmurdan sonra çıkan gök kuşağı, suyun toprağa düştüğü an, akarsuların vadilerden akması, başımıza taktığımız toka, bindiğimiz arabaya kadar her şey görsel sanatlardır(Ö950,13-14yaş)."

Öğrencilerin genel görüşlerine bakıldığında öğrenciler görsel sanatlar dersinde daha rahat olduklarını yapmak istediklerini özgürce yapabiliyor olmanın verdiği duygu aktarımından ve sanatın hayatlarına kattığı güzellikten bahsetmişlerdir.

Tartışma

Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları, sanat ile ilgili görüşleri ve sanatı yansıtma biçimlerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan bu araştırma 39 ortaokul öğrencisi ile yürütülmüştür. Çalışmanın ilk alt amacına ilişkin olarak öğrencilerin görsel sanatlar dersi tutum puanları ve çizim puanları verilmiştir. Çalışmada kullanılan tutum ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 120 olduğuna göre öğrencilerin ölçekten aldığı 99,25 puan ortalamasının ölçekten alınabilecek ortalama puanın üstüne çıkması sebebiyle iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Benzer araştırmalardan Yılmaz(2019) tarafından yapılan ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları ile üst bilişsel farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelendiği yüksek lisans tezinde ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar tutum puanlarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçların araştırmayı destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Diğer taraftan benzer araştırmalardan Tan ve Taşkesen (2021) tarafından çalışılan ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin tutumları ile ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Tan (2006) ilköğretim II. kademe öğrencilerinin resim-iş dersine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkileri incelediği çalışmada benzer şekilde ortaokul öğrencilerinin bu derse yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Dilmaç ve Öztürk'ün (2016) ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından inceledikleri araştırmalarında çalışmaya katılan öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının orta düzeyli olduğu tespit edilmiştir. Mevcut tutum sonuçlarının da orta düzeyde olması çalışmaya yakın sonuçlar olduğunu göstermektedir. Ayrıca ortaokul öğrencilerinin Sanatı yansıtma biçimleri çizim puanlarından alınabilecek en yüksek puanın 100 olduğu düşünüldüğünde 68,23 puan ortalamasının beklenen düzeyde değilse bile iyi sayılabilecek düzeyde olduğu söylenebilir. Görsel sanatlar dersi tutumu ile sanatı yansıtma biçimleri puanları arasında ilişkiye rastlanmamıştır. Taşkesen ve Öztürk'ün (2019) 5. Sınıf öğrencileri ile görsel sanatlar dersinde yaptıkları çalışmalarında Öğrencilerin çizim puanlarına göre çalışmada ortalamının üstünde başarılı oldukları tespit etmişlerdir. Taşkesen ve Uludağ (2020) sanat eleştirisi etkinliklerinin ortaokul öğrencilerinin yaratıcılıklarına ve motivasyonlarına etkisini inceledikleri araştırmalarında öğrencilerin çizim puanlarına bakıldığında sanat eserlerini, gelişim basamaklarına uygun olarak yorumlama düzeyleri orta düzeydedir. Taşkesen ve Uzun Yurt (2018) tarafından 5. Sınıflar ile yapılan başka bir çalışmada Öğrencilerin çizgisel gelişim düzeylerine ilişkin yapılan betimsel analizde öğrencilerin çizim başarılarının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bakırhan vd. (2020) görsel sanatlar eğitiminde kullanılan atık malzemelerin öğrencilerin tasarım ve yaratıcılık düzeyleri açısından oluşturduğu farklar üzerine yaptıkları araştırmalarında öğrencilerin tasarım ve yaratıcılık boyutunda çizim puanları ortalamalarının iyi sayılabilecek düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışma sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin yapılan etkinliklere göre çizim puanlarının orta ve iyi düzeyde olmasının araştırmayı destekler nitelikte olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin bakış açısı olarak olumlu duygular beslediği görsel sanatlar dersinde düşündüklerini yansıtma boyutunda aynı başarıya ulaşamadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmanın bir diğer alt amacı olan öğrencilerin cinsiyete göre çizim ve tutum puanları arasında farka ilişkin sonuçlara bakıldığında ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sanatı yansıtma biçimlerinden aldıkları puan ortalamaları farkını gösteren bağımsız örneklem t testi sonuçlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde, kadınların puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Standart sapma puanlarına bakıldığında, erkeklerin $S=6,87$ değeriyle kadınlardan daha homojen bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sanatı yansıtma biçimlerinden aldıkları puan ortalamaları farkının saptanması amacıyla hesaplanan Bağımsız Örneklem T Testine göre, anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Taşkesen ve Öztürk'ün (2019) 5. Sınıf öğrencileri ile görsel sanatlar dersinde yaptıkları çalışmalarında kız ve erkek öğrenciler arasında çizim başarısı boyutunda anlamlı bir fark bulunamamıştır. Taşkesen ve Uludağ'ın (2020) çalışmalarında öğrencilerin yaratıcılık boyutunda çizim puanları karşılaştırıldığında kız ve erkek öğrenciler arasında yaratıcılık boyutunda anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçlar araştırmayı destekler niteliktedir. Başka bir çalışmada Bakırhan vd. (2020) yaptıkları çalışmanın bulgularında cinsiyete göre tasarım boyutunda kız öğrenciler lehine anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Ayrıca kız öğrencilerinin erkeklere göre ürün başarısının da daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak, araştırmada cinsiyete göre yaratıcılık boyutunda anlamlı bir fark olmadığı göstermiştir.

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyete göre görsel sanatlar dersine ilişkin tutum düzeylerini gösteren Bağımsız Örneklem t Testi bulgularının aritmetik ortalamaları incelendiğinde, kadınlarda puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Standart sapma puanlarına bakıldığında, erkeklerin $S=11,58$ değeriyle kadınlardan daha homojen bir dağılım gösterdiği görülmekte. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre görsel sanatlar dersine ilişkin tutum düzeyleri farkın saptanması amacıyla hesaplanan Bağımsız Örneklem t testine göre, anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Tan ve Taşkesen'in (2021) benzer çalışmalarında ise kız öğrencilerin erkeklerden daha homojen bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre farkının saptanması amacıyla hesaplanan Bağımsız Örneklem t Testine göre anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Pınar (2018) ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik

tutumları ile şiddete yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir. Aslan ve Gökdemir (2018) çalışmalarında, ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarında kız öğrencilerin lehine anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Mevcut çalışmada kız ve erkek öğrencilerin tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunmazken benzer araştırmaların bulgularına göre kız öğrencilerin tutum puanlarının erkek öğrencilere göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın diğer alt amacı olan öğrencilerin anne, baba eğitimlerine göre tutum puanları arasında fark var mıdır sorusuna ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, ortaokul öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre, görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeyleri ve sanatı yansıtma biçimleri puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin anne ve baba eğitimlerine göre çizim ve tutum puanları arasında fark var mıdır sorusuna ilişkin bulgulara bakıldığında ise ortaokul öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre, görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeyleri ve sanatı yansıtma biçimleri puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin okullarının sosyoekonomik durumu düşük çevrede bulunmasının yanı sıra anne ve babaların da buna bağlı olarak eğitim düzeylerinin birbirine yakın olması çalışma bulgularında anlamlı bir farklılık çıkmamasına sebep olarak gösterilebilir. Anne ve baba eğitim düzeyinin artması ile öğrencilerin sanat hakkında bilinçlenmesi ve sanata yönlendirilmesinin olası bir durum olduğu düşünülmektedir. Aslan ve Gökdemir (2018) çalışmalarında, ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarında anne eğitim durumları açısından anlamlı derecede farklılaşmadığı saptanmıştır. Diğer taraftan Aslan ve Gökdemir (2018) çalışmalarında, ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarında baba eğitim durumları açısından anlamlı derecede farklılaştığı saptanmıştır. "Görsel Sanat Eğitimi ve öğretiminin gerekliliği yönetici, denetici, eğitimci ve ana-babalarca ihtiyaç olarak görüldüğü oranda dersin işlenişi farklılık gösterecektir (Öztürk, 1995).

Araştırmanın bir diğer alt amacı olan ve yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanan öğrencilerin sanat ile ilgili görüşlerini içeren çalışmanın verileri nitel analize dayalı olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin sanat ile ilgili genel görüşlerine bakıldığında, duygularını daha rahat anlattıklarını kendilerini özgürce ifade ettiklerini, görsel sanatlar dersinde daha rahat olduklarını yapmak istediklerini özgürce yapıyor olmanın verdiği mutluluktan bahsetmişlerdir. Taşkesen ve Öztürk'ün(2019) benzer çalışmalarında öğrencilerin büyük çoğunluğunun görsel sanatlar dersinde uygulama çalışmaları yaparken mutlu olduklarını söyledikleri için çalışmanın amacına ulaştığını ve bu çalışma esnasında öğrencilerin motivasyonlarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bir başka çalışmada Fidan ve Fidan(2016) ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi kavramına ilişkin metaforik algıları üzerine yaptıkları çalışmalarında görsel sanatlar dersine yönelik en fazla frekansa sahip metaforlar hayaller, özgürlük, hayat, sıkılma, duygular, eğlenceli bir şey ve müzik dersi şeklinde ifade edilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin sanat ve görsel sanatlar dersine ilişkin düşüncelerinin örtüştüğü görülmektedir.

Çalışma kapsamında ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine olan tutumları, sanat ile ilgili görüşleri ve sanatı yansıtma biçimlerinin tespit edilmesi amacıyla yapılan bu araştırmada öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin tutumları, yapılan etkinliğe uygun olarak seçilen "sanat" kavramının öğrenci de ne kadar var olduğu ve bu kavramı ne kadar yansıtabileceklerinin tespit edilmeye çalışıldığı araştırmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının iyi düzeyde olduğu ancak çizim puanlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin tutum ve çizim puanları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Aynı şekilde cinsiyete göre de çizim ve tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin anne ve baba eğitim düzeyi ile anne ve baba mesleğine göre tutum ve çizim puanları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre öğrencilerin sanat ile ilgili düşüncelerinin olumlu olduğu saptanmıştır. Genel olarak bakıldığında çalışmanın sonucunda ortaokul öğrencilerinin sanata karşı farkındalıklarının arttığı ve oluşturdukları ürünler ile özgün eser oluşturma becerilerinin ortaya çıktığı görülmüştür.

Çalışma verilerine göre öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutum düzeylerinin yüksek çıkmış olmasının, görsel sanatlar dersine karşı bakış açılarının olumlu olduğunu göstermesinin yanı sıra sanatı yansıtma düzeylerinin düşük düzeyde olmasının öğrencilerdeki uygulama boyutunun, yani düşündüğünü yansıtma becerilerinin gelişmediğini gösterir. Öğrencilerin yansıtma becerilerini yükseltmek için ders saatinin artırılması ve sanat ile geçirdikleri sürenin çoğaltılması daha verimli bir sonuç ortaya koyabilir.

Öğrencilerin çalıştıkları sınıf veya atölye ortamlarında çizim becerilerinin artmasına katkı sağlayacak yardımcı olabilecek görseller, sanal müze turları, videolar ve etkileşimi artıracak ortak çalışmalar planlanabilir. Sınıf veya atölye ortamlarını çeşitlendirerek çizim becerilerini geliştirecek bir biçimde ortamın düzenlenmesi öğrencilerin motivasyonlarını yükseltecektir.

Öğrencilerin kendi düşünme ve öğrenme süreçlerine ilişkin yansıtma becerilerini artırmak için daha fazla uygulamaya dayalı çalışmalar yaptırılarak sürecin daha verimli ve eğlenceli geçmesi sağlanabilir.

Öğrencilerin görsel sanatlar dersine karşı tutumlarını etkileyen sebeplerden biri olarak sınava yönelik derslerin ağırlıklı olmasıdır. Öğrenci başarısı söz konusu derslerden alınan başarıya göre değerlendirilmektedir. Bu durum da öğrencinin görsel sanatlar, müzik ve beden eğitimi gibi derslere olan ilgisini sınırlandırmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin bu derslere özendirilmesi için ders saatleri dışında kurs ve egzersiz çalışmaları yapılabilir.

Kaynaklar

- Artut, Kazım. "Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri." 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara (2004).
- Aslan, Serkan, and Mehmet Ali Gökdemir. "Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi." *SDU International Journal of Educational Studies* 5.2 (2018): 53-63.
- Ayaydın, A., Üstün Vural, D., Tuna, S. ve Gökay Yılmaz, M. "Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi". Ankara Pegem A Yayıncılık.(2009)
- Bakırhan, Aysenur.,Taskesen, Orhan., Taskesen, Selma. ve Tanoglu, Şeyda. "Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Atık Malzemelerin Öğrencilerin Tasarım ve Yaratıcılık Düzeyleri Açısından Oluşturduğu Farklar Üzerine Bir Araştırma." *International Journal of Research in Fine Arts Education*, 3.1,(2020) 39-48. doi: 10.29329/ugsead.2020.255.3
- Buyurgan, Serap. ve Buyurgan, Ufuk. "Sanat Eğitimi ve Öğretimi (Geliştirilmiş 3. Baskı ed.)." *Ankara: Pegem Akademi Yayınevi* (2012).
- Creswell, John W., and Vicki L. Plano Clark. "Karma Yöntem Araştırmaları: Tasarımı ve Yönetilmesi." 2. Baskı.(Çev. Yüksel, B., Selçuk, BD). *Ankara: Anı Yayıncılık* (2015).
- Çelenk, Süleyman. "Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması." *Elementary Education Online* 2.2 (2003).
- Demirel, İrfan Nihan. *Köy ve Kent Okullarında Öğrenim Gören İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi., Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (2011).
- Dilmaç, Oğuz. ve Öztürk, Derya. "Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi." *Kafkas Üniversitesi, e – Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3.3 (2016)
- Fidan, Başak ve Fidan, Mustafa. "Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersi Kavramına İlişkin Metaforik Algıları." *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6.2 (2016).
- Gürtuna, Sevgi. "Çocuk ve Sanat Eğitimi: Çocuğum Sanatla Tanışıyor". Morpa Kültür Yayınları, (2004).
- Kırıçoğlu, Olcay Tekin. "Sanatta Eğitim. "Pegem A Yayıncılık (2002).
- Kocaman, Ali. "Ailenin Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Durumunun Öğrencinin Okul Başarısına Etkisi:İnönü EML örneği." Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (2009)
- Küçükkaragöz, Hadiye. *Öğretmen adaylarının insan doğasına ilişkin tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (1992).
- Leech, Nancy L., and Anthony J. Onwuegbuzie. "A typology of mixed methods research designs." *Quality & quantity* 43.2 (2009): 265-275.
- Malchiodi, Cathy A., and Tülin Yurtbay. *Çocukların Resimlerini Anlamak*. Epsilon (2005).
- MEB. (2018). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar). Erişim adresi<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018121111026326-GORSEL%20SANATLAR.pdf>
- Öztürk, Mahmut. "İlköğretim Okullarında Resim-İş Eğitimi Derslerinin Uygulamasında Yaşanan Olumsuzlukların Saptanması ve Öneriler" *Türkiye Sanat Eğitim Bilimleri Kütüphanesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi* (1995).
- Özden, Yüksel. "Eğitimde Yeni Değerler: Eğitimde dönüşüm." (9. baskı)." *Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık* (2013).
- Pınar, E. "Ortaöğretim Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Tutumları ile Şiddete Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi." Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (2018).
- Tan, Alpay. "İlköğretim II Kademe Öğrencilerinin Resim-İş Dersine Yönelik Tutumları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiler." Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (2006).

- Tan, Yunus. ve Taskesen, Orhan. "Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Tutumları İle Ders Çalışma Alışkanlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi." *International Journal of Research in Fine Arts Education*, 4.1,(2021): 1-15
- Taşkesen, Selma, and Serap Uzuner Yurt. "Ortaokul Öğrencilerinin Çizgisel Gelişimleri ve Yaratıcı Yazma Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma." *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi* 13.26 (2018): 433-446.
- Taşkesen, Selma., ve Öztürk, Ayse. Duygu. (2019). "Investigation Of There Lationship Between The Empathy Tendency Levels Of 5th Grade Students And Their Motivations Against Practise Activities of Visual Arts Course." *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 10.37(2019): 873-889.
- Taskesen, Selma, and Mehtap Uludağ. "The Effect of Art Criticism Activities on The Creativity and Motivation of Secondary School Students." *International Online Journal of Educational Sciences* 12.1 (2020).
- Tütüncü, Serap. "İlköğretim Görsel Sanatlar (resim-iş) Eğitimi Dersi Çerçevesinde Çocuk Resminde Yaratıcılık Kavramının Algılanışına İlişkin Bir Durum Çalışması." Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (2006).
- Yavuzer, Haluk. *Resimleriyle Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi, (1998)
- Yılmaz, A. "Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları İle üst bilişsel farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi." Yüksek lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (2019)

EXPLORING THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SECONDARY SCHOOL STUDENTS' VISUAL ARTS COURSE ATTITUDES AND WAYS OF REFLECTING ART

Rifat SERİN
Selma TAŞKESEN

ABSTRACT

This research was conducted to determine the secondary school students' attitudes towards the art course, their opinions related to the art and their ways of reflecting art. In creating the purpose of the research, the research was planned with the thought to determine whether the secondary school students' opinions related to the art reflect their products or not and their opinions for the visual arts course. The study group consisted of 39 (22 male/ 17 female) 8th grade in a medium-scale secondary school located in the Eastern Anatolia Region. The students were selected with criterion sampling. The design of the research was determined as the convergent parallel design among the mixed-method research designs. Qualitative and quantitative analysis was applied in the analysis of the data. As the data collection tool in the study, the "Visual Arts Course Attitude Scale", "Picture Evaluation Form (rubric)" and "Semi-structured Interview Form" were used. In the analysis of the quantitative data, the SPSS 2.00 program was applied, the descriptive analysis was used for the qualitative data. As the secondary school students' attitudes towards the visual arts course and the scores of their art reflection ways were analysed, it was found that although their scores from the Visual Arts Course Attitude Scales were at a good level, their drawing scores were at a medium level. As these two score types were compared, it was observed that there was no significant relationship between them. No significant difference was found between the attitude levels related to the visual arts and score averages from their drawing scores according to the secondary school students' gender. As the students' opinions related to the art and visual arts course were considered, they referred to their feelings with words such as emotion transfer, productivity, visual expression and creativity, and they expressed their feelings more easily through art and described themselves freely. At the end of the study, it was noticed that the secondary school students' awareness of art increased and their skills to produce original works emerged with their products.

Keywords: Visual art, art, art training, attitude